

EUGENIA ZANIEWSKA-CHLIPALSKA

1899—1980

W dniu 21 września 1980 r. zmarła dr Eugenia Zaniewska-Chlipalska, petrograf, mineralog, gleboznawca, uczennica prof. dra S. J. Thugga.

Eugenia Zaniewska, urodzona 15 stycznia 1899 r. w Płocku (ojciec — Zbigniew, matka — Joanna z Sopliców) pobierała nauki w Warszawie. W 1915 r. ukończyła gimnazjum Zofii Sierpińskiej. W 1916 r. rodzina Zaniewskich wyjechała do Odessy, a następnie do Moskwy, gdzie Eugenia wstąpiła na Uniwersytet, na Wydział Prawa. W 1918 r. rodzina wróciła do Polski, do Warszawy. Eugenia Zaniewska zapisała się na Uniwersytet Warszawski, na Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. Zachowany dyplom Nr 107, wydany 15 lutego 1932 r. przez Uniwersytet Warszawski, świadczy o ukończeniu przez E. Zaniewską-Chlipalską studiów z zakresu mineralogii, petrografii i gleboznawstwa oraz uzyskaniu stopnia doktora filozofii na podstawie pracy pt. „Skład chemiczny skaleni pegmatytowych jako kryterium wodnego pochodzenia pegmatytów”.

Początkowo dr E. Chlipalska pracowała jako asystentka na Politechnice Warszawskiej, przy Katedrze Mineralogii u prof. T. J. Wojno (1921—1925r.), a następnie od 1 X 1925 do 1939 r. pełniła obowiązki asystenta etatowego w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, w Za-

kładzie Mineralogii, Geologii i Gleboznawstwa. Jako asystentka prof. J. Siomy brała dr Chlipalska udział w wykładach i ćwiczeniach z mineralogii, petrografii, geologii i gleboznawstwa.

W roku 1938 została dr E. Chlipalska zaangażowana do pracy w Państwowym Instytucie Geologicznym, do Pracowni Petrograficznej pod kierunkiem doc. dra Zbigniewa Sujkowskiego. Stanowiło to spełnienie gorących naukowych pragnień dr Chlipalskiej i do końca życia wspominała niepowtarzalną atmosferę pracy i możliwości naukowych w warunkach głębokiego zrozumienia i pomocy zarówno ze strony ówczesnego dyrektora profesora dra Karola Bohdanowicza, jak i kierownika Pracowni doc. dra Zb. Sujkowskiego. Byłam wówczas pracownikiem wspomnianej Pracowni i miałam możliwość korzystania z niezwyklej życzliwości i umiejętności dydaktycznych dr E. Chlipalskiej.

Dr E. Zaniewska założyła w roku 1926 rodzinę z mgrem inż. Henrykiem Chlipalskim, starszym asystentem SGGW. Dr E. Chlipalska była oddaną żoną, matką dwojga dzieci (syn — Jacek, córka — Maria), a z kolei i babcią wnucząt, w wychowaniu których uczestniczyła z niezwykłym oddaniem i pełnym poświęceniem. Obowiązki rodzinne nie przeszkadzały dr Chlipalskiej w organizowaniu sobie w każdych okolicznościach warunków do pracy naukowej.

Od najmłodszych lat dr E. Chlipalska wykazywała żywe zainteresowanie sprawami społecznymi. Wychowana w poczuciu głębokiego patriotyzmu (dziadek, Ignacy Sopolica, powstaniec 1831 r.) włączyła się w 1920 r. jako sanitariuszka PCK do szpitala frontowego wojsk polskich. Przeżyła kampanię wojenną na froncie południowo-wschodnim od czerwca do końca grudnia 1920 r.

Również w czasie drugiej wojny światowej wykazała dr Chlipalska wysokie zaangażowanie patriotyczne i społeczne. Mieszkając w owym okresie w swoim majątku w Paplinie, rozwinęła szeroką działalność udzielania pomocy osobom wysiedlonym, a także partyzantom oraz ludziom tzw. „spalonym”. Po Powstaniu Warszawskim przygarnęła do swojego domu w Paplinie ponad 20 osób z Warszawy. Z wielkim narażeniem całej swojej rodziny przechowywała przez okres wojny 2-osobową rodzinę żydowską. Dzięki biegłej znajomości języka niemieckiego wyratowała szereg osób z ciężkich nieraz sytuacji. Równocześnie współpracowała z Armią Krajową, z oddziałem działającym na terenie pow. Skierniewickiego (Placówka Nr 8 „Warta”). Łączniczka Komendanta Placówki zamieszkiwała przez cały czas okupacji w domu pp. Chlipalskich w Paplinie. Dr E. Chlipalska brała udział w kolportowaniu prasy podziemnej, przyjmowaniu zrzutów broni, ekspediowaniu jej własnymi wozami konnymi i magazynowaniu. Za działalność w AK została dr E. Chlipalska odznaczona Krzyżem Armii Krajowej.

Po wojnie dr E. Chlipalska „obciążona” ziemiańskim pochodzeniem nie znalazła warunków do pracy naukowej i należytego wykorzystania

swojej wielkiej wiedzy, zapału i zdolności. Wyszła z majątku w Pa-
plinie mieszkała wraz z całą rodziną w wyjątkowo ciężkich warunkach
lokalowych, które dopiero po 16 latach uległy zadowalającej poprawie.

Zajęcia dr E. Chlipalskiej ograniczały się początkowo do pracy
w szkolnictwie zawodowym (1948—1951), następnie w latach 1952—
1956 prowadziła wykłady i ćwiczenia petrografii, mineralogii i geologii
jako starszy asystent SGGW, w Katedrze (Zakładzie) Gleboznawstwa,
pod kierunkiem prof. dra A. Musierowicza. Praca koncentrowała się
wokół problemów dydaktycznych, w czym dr E. Chlipalska wykazy-
wała duży talent, pełne poświęcenie wobec młodzieży, i w efekcie nie
tylko szkoliła, ale i wychowywała młodzież akademicką. Nawet po
przejściu na emeryturę (1956 r.) do ostatnich dni swojego życia nie
zrywała kontaktu z SGGW.

Zespół naukowców SGGW, włączył ją do współpracy przy opra-
cowywaniu zbiorowych dzieł. Opracowania dotyczyły tematów glebo-
znawstwa, w które dr E. Chlipalska włożyła ogromny wkład pracy,
głównie w zakresie geologii, mineralogii i petrografii. Wyszczególnienie
tych opracowań zostało załączone na końcu niniejszego tekstu. Są to
dzieła fundamentalne z dziedziny gleboznawstwa i będą stanowiły przez
długie lata podwaliny i źródła wiedzy gleboznawczej, ugruntowanej na
podstawach geologicznych, mineralogicznych i petrograficznych. Dr
E. Chlipalska opracowywała również przekłady oraz liczne streszczenia
z publikacji naukowych zagranicznych z języków: angielskiego, niemiec-
kiego, francuskiego, rosyjskiego, wykonywała liczne recenzje publika-
cji naukowych i podręczników.

W nawale tej niezwykle czasochłonnej pracy, prowadzonej przez
dr E. Chlipalską również po przejściu na emeryturę, największym Jej
wytchnieniem i radością był kontakt z geologią za pośrednictwem Pol-
skiego Towarzystwa Geologicznego. Żywo śledziła ogromny postęp nauk
geologicznych, była niestrudzoną uczestniczką wszystkich zjazdów geo-
logicznych i posiedzeń naukowych PTG. Włączała się do każdego osią-
gnięcia z dziedziny geologii, śledziła postęp nauk petrograficznych i mi-
neralogicznych, wykorzystywała każdą okazję dla uzupełnienia swoich
wiadomości naukowych. Świadczy o tym m. in. Jej ostatni artykuł
o występowaniu zeolitów (1980).

Dr E. Chlipalska była zawsze pogodna, uśmiechnięta, życzliwa, wy-
rozumiała, niezwykle czynna, zawsze gotowa do pomocy innym, mimo
coraz słabszego zdrowia. Była też czynną społeczniką, pracowała z du-
żym zaangażowaniem, m. in. w spółdzielczości „Społem”, gdzie wyróż-
niona została w 1976 r. Dyplomem Uznania.

Stały kontakt z młodzieżą akademicką, z literaturą naukową, ze
środowiskiem naukowców, sprawiał Jej pełną satysfakcję i był niezbęd-

ny do życia. Oderwała ją od tego dopiero śmierć.

Dr Eugenia Zaniewska-Chlipalska została pochowana na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie, w grobie rodzinnym.

Janina Łyczewska

SUMMARY

On the twenty-first of September, 1980, Dr. Eugenia Zaniewska-Chlipalska, a mineralogist, petrologist, soils expert, student of Prof. S. J. Thugutt, departed from this life.

Before the Second World War, Dr. E. Chlipalska worked for several years as an assistant to Prof. T. J. Wojno in the Faculty of Mineralogy at the Warsaw Polytechnic; and at the Geological Survey under the guidance of Doc. Zbigniew Sujkowski. At that time she took interest in the petrology of pegmatites and phosphorites, publishing several articles.

She played a very active and patriotic role during the war, risking her life for the Partisans and Jewish families, and by actively assisting the National Underground Army (AK).

After the war, she lectured Geology, Mineralogy and Petrology at the Soils Institute of the Warsaw Agricultural Academy, where she also undertook research in soil sciences.

She was a member of the Polish Geological Society.

translated by M. Kamiński

Ważniejsze publikacje Eugenii Zaniewskiej-Chlipalskiej

1925. Zaniewska E., Wyniki pomiarów goniometrycznych kryształów eteru benzhydrylowego. Résultats des mesures goniométriques des cristaux d'éther benzhydrique. *Archiwum Pracowni Miner. TNW, I.*
1925. Zaniewska E., Przyczynek do znajomości żył pegmatytowo-aplitowych w porfiryście Klesowskim. Contribution à l'étude des filons pegmatiques et aplitiques des environs de Klesowo (Pologne). *Archiwum Pracowni Miner. TNW, I.*
1931. Zaniewska-Chlipalska E., Skład chemiczny skaleni pegmatytowych jako kryterium wodnego pochodzenia pegmatytów. *Archiwum Miner. TNW 7, 65.*
1934. Zaniewska-Chlipalska E., Zur chemischen Zusammensetzung pegmatitisch und magmatisch gebildeter Alkalifeldspäte. *Centralblatt f. Min. etc. Jahrg. 1934, Abt. A. No 3.*
1937. Zaniewska-Chlipalska E., O składzie chemicznym pewnych adularów. Sur la composition chimique de quelques adulaires. *Archiwum Miner. TNW XIII.*
1938. Zaniewska-Chlipalska E., Fosforyty polskie i ich zasoby. *Uprawa roślin i Nawożenie, Z. II, R. 1938.*

1957. Chlipalska E., Jak powstają skały. *Sztandar Młodych*, marzec 1957.
1958. Chlipalska E., Józef Sioma, profesor nadzwyczajny gleboznawstwa w latach 1922—1938. *Księga Pamiątkowa SGGW*, T. I. Warszawa.
1959. Zaniewska-Chlipalska E., Badania mineralogiczne grubszych frakcji kilku gleb piaskowych wytworzonych z piasków różnej genezy. Mineralogical examinations of coarser fractions of some sandy soils formed of sands of different origin. *Zeszyty naukowe SGGW. Rolnictwo*, Z. 3/1959.
1971. Chlipalska E., Analiza petrograficzna utworu pyłowego z okolicy Motkowic. W pracy Łyczewskiej J.: Czwartorzęd Regionu Świętokrzyskiego. *Inst. Geol. Prace* t. 64, str. 44—45.
- Chlipalska E., Zarys mineralogii, petrografii i geologii. Skrypt.

Publikacje wspólne

1950. Chlipalska E., Lubowicki J., Materiały kamienne drogowe i budowlane na terenie Polski. *Inst. Techniki Budowlanej, Prace Naukowe i Badawcze*, seria C.
1953. Musierowicz A., Chlipalska E., i inni, Badania rozpuszczalności i aktywności niektórych skał węglanowych określonej metodą elektrodializy. *Roczn. Nauk Roln. i Leśn.* 1953, t. 66/A. 50.
1956. Chlipalska E., Święcicki Cz., Rędziny jurajskie i kredowe powiatu Sieradz. Komunikat na Zjazd Naukowy PTGlebozn. 1956. Warszawa.
1960. Musierowicz A. et al. (11-osobowy zespół autorów w tym Chlipalska E.), Gleby województwa Łódzkiego. Soils of Łódź Province. *Roczniki Nauk Rolniczych PAN. Wydz. Nauk Rolniczych i Leśnych*, 1960, t. 86, seria D, s. 1—392. Monografia.
1964. Musierowicz A. et al. (35-osobowy zespół autorów w tym Chlipalska E.), Słownik Gleboznawczy i Nauk Pokrewnych; encyklopedyczny, cz. I. Warszawa. (E. Chlipalska opracowała definicję haseł z dziedziny mineralogii i petrografii wraz z terminami w 4 językach obcych).
1965. Musierowicz A. et al. (35-osobowy zespół autorów w tym Chlipalska E.), Słownik Gleboznawczy i Nauk Pokrewnych; encyklopedyczny, cz. II. Warszawa. Polskie Towarzystwo Gleboznawcze (E. Chlipalska opracowała definicję haseł z dziedziny mineralogii i petrografii wraz z terminami w 4 językach obcych).
1962. Dobrzański B., Chlipalska E., Przewodnik metodyczny i uzupełnienia do podręcznika „Gleboznawstwo ogólne” prof. A. Musierowicza. SGGW. Warszawa. (E. Chlipalska opracowała rozdziały: „Zarys krystalografii”, „Regiony geologiczne Polski” oraz uzupełnienia do innych rozdziałów). II wydanie 1965 r.
1980. Brogowski Z., Dobrzański B., Kocoń J., Zaniewska-Chlipalska E., Możliwość występowania zeolitów w glebach Polski. (w druku).